

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА „ХОРТИНГ“

Актуальність. Висока духовність рідного народу, його світогляд та ідеологія, які формувалися, починаючи з епохи трипільської культури (IV – II тисячоліття до н.е.), Київської Русі (VIII – XIII ст. н.е.), сприяли високому піднесенню шкільництва в XVI – XVIII ст. Дослідник І. Невеселий писав у часописі „Вільна українська школа“, що ще в XV столітті просвіта на Підляшшу, Поліссю й Волині стояла досить високо і тутешній український народ культурно стояв значно вище за своїх сусідів. Доказом цьому служить те, що коли наші землі з'єдналися з Литвою, то литвини перейняли від українців звичаї, віру і навіть мову. Аналіз архівних матеріалів, наукової літератури, практика минулих епох щодо формування в молоді світогляду свідчить, що наші предки виробили скарбницю світоглядних знань, ідей, які сучасна педагогіка лише почала використовувати... Ідея поваги до предків, культу засновників роду, героїчних діянь дідів і прадідів, любові до минулого народу є надійним підґрунтям тих поглядів, переконань, ідеалів, які визначають патріотичну спрямованість, громадянськість кожної особистості [1 – 4].

Вперше обґрунтовано та повернуто у науковий обіг такі поняття, як „народний світогляд“, „національний світогляд“, розкрито їх зміст, введено нові педагогічні поняття: „педагогіка народного календаря“, „педагогіка народознавства“, „українська козацька педагогіка“.

Мета статті – описати: виникнення козацтва; виховання у січових та козацьких школах молоді на ідеях та засадах народної педагогіки, кодексу лицарської честі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Козаки спершу не уособлювали собою українського національного війська. Ними були козаки-уходники, у більшості випадків міщани з прикордонних замків, містечок, які не мали ніякої вищої військової організації, а збирались у ватаги по декілька десятків чоловік, обирали собі отаманів. Поступово в українській молоді починає викристалізовуватись образ нового захисника – козака: славного лицаря, патріота свого народу, людини, насамперед, вільної, рішучої, хороброї.

До середини XVI століття цілеспрямована військова підготовка підлітків та юнаків з боку держави та суспільства була не високою. Виховання патріотизму здійснювалося в родині і не лише на словах, а й на прикладах, вчинках батьків. Слово і позиція батька розглядалися дітьми як покликання століть, як совість, як голос предків. В умовах сім'ї хлопчики отримували як побутові, так і військові знання та навички. Батько формував у сина такі вольові якості як міцність, витривалість, наполегливість, незламність тіла та духу, вміння долати життєві труднощі, фізично загартовував його тіло, виховував мужній лицарський характер. Проте найбільше в сім'ї формувалося патріотичне спрямування особистості засобами козацького фольклору (піснями, билинами, розповідями). Вони пробуджували почуття поваги до козаків, душевного болю за страждання, які завдавали Україні її вороги, вселяли віру і сподівання на краще життя.

Діяльність козаків була багатогранною – і як звитяжних воїнів, волелюбних

громадян, політичних і державних діячів, і як умілих господарів землі, досвідчених хліборобів, і як митців та мудрих вихователів дітей. Козацтво у більшості своїй було уособленням національного духу, високоідейною і високоморальною елітою нації. В різних історичних джерелах описували козаків як воїнів, які були колись простими селянами, без жодного військового досвіду, але поволі вивчилися: вони від дитини вчаться їздити верхи, стріляти з рушниць і луків та бути відважними [1 – 4].

Віддаючи козацтву шану як незвичайному культурно-історичному феномену, закордонні дослідники П. Аллепський, Ф. Боденштадт, Г. Боплан, К. Делямер, П. Меріме захоплювалися їхньою глибокою духовністю, мужністю, подвигами, всебічною загартованістю, грамотністю та мудрістю. Лише наприкінці XVI століття, з утворенням Запорозької Січі, розпочався процес поступового залучення молоді до навчання військовій справі. Спочатку це відбувалося стихійно. Буваючи в походах у різних кінцях української землі, козаки прагнули залучити на Січ молодих хлопців. Деякі сім'ї іноді самі бажали віддати своїх дітей на навчання до козаків як славних лицарів. Окрім бідних молодиків, до козаків йшли і паненята з Росії, Поділля, Польщі, щоб навчитися лицарській справі. Тож кожної весни Січ приймали всіх тих, хто бажав стати козаком. Сам кошовий отаман влаштовував відбір та випробування новоприбулим. На Січ приймали навіть десятирічних хлопців, але до війська, до „товариства“ записували тільки тих, кому виповнилося 20 років. Кожен з них мав показати вміння володіти різною зброєю, орієнтуватися на незнайомій місцевості, виявляти сміливість, наполегливість, дотепність, справедливість, чесність і т. ін.

У козацькому вихованні широко застосовувалися ідеї та засоби народної педагогіки. На початку XVII століття при церквах почали створювати січові та козацькі школи. Вони були не тільки осередком військового, фізичного вдосконалення, а й центрами духовності. Січові школи реалізовували право особистості на навчання, задовольняли культурні, духовні та військово-оборонні потреби козацтва. Чіткого терміну навчання в них не встановлювалося, воно тривало від десяти до вісімнадцятирічного віку. У січових школах вчилися читати, писати, лічити, оволодівати основами інших знань; зокрема військовими знаннями та вміннями. Тут на високому рівні навчали музики, хорового співу, інших народних мистецтв. Учні досягали значних успіхів у фізичному загартуванні, військово-спортивних заняттях, оволодінні народною медициною, астрономією, кулінарією тощо. В цих школах учили всьому: і богу молитися, і на коні реп'яхом сидіти, і шаблею рубати та відбиватися, і з рушниці гострозорої стріляти, і списом колоти [1 – 4].

Важливою особливістю підготовки молоді було те, що козацька держава сприяла поліпшенню зв'язку родинного та шкільного виховання, посиленню відповідальності батьків перед суспільством за патріотичне виховання дітей, авторитету січових шкіл, громадських дитячих січових осередків. Так, значну роль у формуванні національної ідеології, світогляду, патріотизму відіграла діяльність при школах молодіжних козацьких осередків (гуртків, загонів, об'єднань), які мали різне спрямування і значний вплив на дітей. Навчання у школах супроводжувалося різноманітними масовими народними дитячими іграми, змаганнями, вправами, забавами і т. ін.

У січових та козацьких школах в учнів формували вміння: веслувати, керувати човном, плавати у воді та під водою. В атмосфері постійної бойової

підготовки козаків (верхова їзда, фехтування, стрільба з вогнепальної зброї, додання рівчаків та загорож на конях, пішки, імітація бою на шаблях тощо) відбувалося якісне військово-патріотичне виховання молоді. Учні часто самі брали участь в організації та проведенні подібних заходів, ініціювали їх. Це впливало на розвиток у дітей морально-вольових, фізичних якостей, необхідних захисникові.

Цікавою була система фізичної підготовки школярів та козаків. Її мета – фізичне загартування та формування навичок самооборони. Молодь на свята брала участь у змаганнях, які розвивали силу, спритність, точність, витривалість. Фізичне вдосконалення юнаків відбувалося в єдності з естетичним, емоційним. Так, фізичні якості хлопчиків удосконалювалися в процесі різних ігор, танців, видів боротьби, хороводів тощо. Багато танців, які збереглися з того часу, втілюють у собі прийоми самооборони, вимагають гнучкості, витривалості, швидкої реакції, координації.

Поряд із знаннями, навичками та вміннями у школярів успішно розвивалися необхідні дорослому козакові психічні якості: уважність, спостережливість, пам'ять, уява, кмітливість, допитливість, дотепність та інші. Такі риси, як кмітливість, дотепність, винахідливість, наполегливість, справедливість особливо цінувалися серед козаків.

Одночасно з цим, у січових та козацьких школах існувала ціла система емоційно-вольової підготовки та вишколу молодих людей, які готувалися безпосередньо до козацької служби. Їх метою було формування насамперед емоційної врівноваженості, витримки, мужності, відваги. Цьому сприяв суворий розпорядок дня у школах, контроль за дітьми з боку старших козаків. Так, за здоров'я дітей, їхню грамотність, військову, фізичну та вольову підготовку відповідали досвідчені козаки, вчителі-наставники, священники, шкільні отамани. Останні обиралися на демократичних засадах самими учнями.

Чітко регламентований розпорядок дня на Січі, сувора військова дисципліна серед козаків впливали на формування у хлопчиків і юнаків важливих вольових якостей: дисциплінованості, організованості, відповідальності, ретельності, цілеспрямованості, наполегливості тощо. Цьому сприяла також і атмосфера злагоди між козаками, їхня повага одне до одного, почуття патріотизму і водночас взаємна вимогливість. У Січі існували і жорсткі вимоги козацької старшини, сувора система покарань для тих, хто провинився, порушив дисципліну.

Прикладом для молоді були старші козаки, які виявляли міцний фізичний гарт, силу волі, витримку, мужність, відвагу, вміли спеціальними психологічними вправами концентрувати свою волю, енергію на подолання життєвих труднощів, перешкод, ворогів у бою і т. ін. Молодих козаків звали джурами, молодиками. У своїх наставників вони вчилися жити та перемагати в екстремальних умовах, військовому мистецтву. Разом із наставниками джури жили в куренях і одночасно навчалися у січовій школі.

По закінченні січової школи найздібніші випускники, як правило, **відправлялися** на навчання до Києво-Могилянської академії, інші ставали церковнослужителями та вчителями в козацьких школах. Були й такі, що залишалися у своїх куренях, глибше засвоювали військове мистецтво. З них виростали загартовані та мужні воїни, лицарі сили і честі.

Козацькі школи були в багатьох полкових і сотенних містах, містечках Гетьманської України. Разом із основами знань вони давали дітям необхідні відомості про рідний край, політичне і державне життя України, здійснювали їх фізичне, розумове, моральне, психофізичне й естетичне виховання. Красномовним

є такий історичний факт. У XVII столітті лубенський полковник Іван Кулябка розробив проект діяльності козацьких шкіл. Цей проект був схвалений гетьманом і рекомендований іншим полковникам, щоб такому прикладу слідували та чекали за це підвищення від уряду, нагород і похвали.

Крім козацьких шкіл, побутували також козацько-ремісничі та козацько-музичні школи. У 1737 році була відкрита, наприклад, музично-співоча школа в тодішній козацькій столиці Глухові. В ній функціонували класи гри на бандурі, сопілці, гусях. Про цю та інші козацько-музичні школи писали дослідники Л. Бойко, А. Марков, Д. Федоренко та ін.

Починаючи з 1754 року, існувала спеціальна школа, яка готувала козацьку старшину, військових канцеляристів та інших фахівців для різних адміністративних посад козацького самоврядування. Про гуманістичні та демократичні засади шкільної справи свідчить такий факт: відповідно до „Духовного регламенту“ в епоху козацтва учнів шкіл годували і навчали безкоштовно. З цією метою монастирі відраховували 20-ту, а церкви – 30-ту частину річного прибутку.

Характерною особливістю козацької педагогіки було те, що вона використовувалася не лише в родинному вихованні, а й у інших навчально-виховних закладах різного типу. Та її принципи, ідеї були дуже поширені в народі, вагомо впливали на формування громадської думки як у козацькому середовищі, так й у найширших колах українців та представників інших національностей, що жили в Україні.

Соціальна козацька педагогіка досягла високого рівня розвитку. Формування високих якостей особистості здійснювалося під впливом численних соціальних чинників (економічних, культурних, моральних, правових та ін.) багатогранного козацького життя, завдяки чому культурність, освіченість і вихованість ставали невід'ємними складовими характеру козаків. Свої розвивальні і виховні функції козацька соціальна педагогіка виконувала в процесі формування численних і стійких козацьких об'єднань – гуртів, братств, побратимств, товариств та інших громад. Формувалася така ідейно-моральна, емоційно-естетична спрямованість цих об'єднань, яка відображала і захищала потреби, інтереси, права як окремої особистості, так і певного козацького загалу або всього народу. Подвигу гідні були вірність та відданість козаків, зокрема тих, які браталися між собою. Багатьох іноземців дивував той факт, що козаки за товариша часто йшли на тортури і навіть на смерть.

Козацька педагогіка увібрала в себе: ідейне багатство, моральність гуманістичних і демократичних традицій, звичаїв національного самоврядування, виборності органів влади, досвіду будівництва української державності, формування народної правосвідомості. З одного боку, реалізуючи ідеологію українського козацтва, педагогіка формувала у свідомості молоді і дорослих ті ідеї, принципи захисту особистості, нації, що були узагальнені гетьманом Пилипом Орликом у його знаменитій Конституції 1710 року. Народжена у період визвольних змагань України, очолених гетьманом Іваном Мазепою та його сподвижниками, ця Конституція була новим явищем у європейській і світовій політичній, державотворчій і правознавчій думці. З іншого боку, козацька педагогіка виховувала в українців, представників інших національностей, що жили в козацькій Україні, готовність боротися за дотримання положень документів Української держави, вимог народного звичаєвого права. Завдяки такій взаємодії в

козацькій системі виховання міцно стверджувалося ідеями народовладдя та самоврядування.

На нашу думку, саме козацька педагогіка рельєфно і повно окреслила ідеал вільної та незалежної людини, яка на культурно-історичних, духовно-національних традиціях громадського, політичного життя будує незалежну державу.

У духовному житті молоді козацька педагогіка особливу роль відводила лицарській честі та духовності. Кодекс лицарської честі визначав такі основні якості особистості, як:

- любов до батьків, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, ставленні до Батьківщини;
- готовність захищати слабших, турбуватися про молодших, зокрема дітей;
- шанобливе ставлення до дівчини, жінки, бабусі;
- непохитна вірність принципам народної моралі, духовності;
- відстоювання свободи та незалежності особистості, народу, держави;
- прагнення робити пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, пам'яток історії та культури;
- здатність цілеспрямовано та систематично розвивати фізичні і духовні сили, волю, інші людські можливості;
- уміння скрізь і всюди поводитися благородно, виявляти лицарські чесноти;
- турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств.

Якості лицарської честі гармонійно доповнювалися кодексом лицарських звичаїв, а саме:

- готовністю боротися до загиби за волю, честь і славу України;
- нехтуванням небезпекою, коли небезпека загрожувала життю рідних, друзів, побратимів;
- ненавистю до ворогів, прагненням визволити рідний край від чужих завойовників;
- здатністю відстоювати рідну мову, культуру, право бути господарем на власній землі;
- героїзмом, першістю у праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України;
- готовністю допомагати людині в біді, щиро ділити з нею горе, страждання, журбу та тугу.

В умовах збереження свого етносу, виживання під час незгасаючих воєн гартувалися тіло і психіка козаків. Суворі історичні часи, екстремальні умови життя вимагали напруження всіх фізичних і психофізичних сил, часто залізної дисципліни та витримки. Тому загартування здоров'я, національне (етнічне) тіловиховання, фізичний вишкіл дітей були стійкими традиціями козацької педагогіки. Серед козаків на високому рівні був культ міцного, загартованого здоров'я та фізичної сили людини, її всебічного розвитку, досконалості. Більшу частину свого життя козаки перебували на лоні природи, часто спали просто зоряного неба, уявою і думкою ширяли в невідомі світи, прагнули ввібрати в себе енергію космосу, проникнути в його таємниці. Протягом усього календарного року вони купалися у водоймах, добре знали секрети і рецепти народної медицини та

надзвичайно рідко хворіли. На свята, під час народних ігор молодь, як і бувале козацтво та селяни, змагалися на силу, прудкість, спритність, винахідливість, точність попадання у ціль та інше. Традиційними були змагання на конях. „Козак без коня – не козак“, – каже народна мудрість.

У січових і козацьких школах перехід з одного класу до іншого, від букваря – до часослова, від нього – до псалтиря і далі супроводжувалися козацькими забавами, народними іграми, різноманітними фізичними і психофізичними вправами. Як у школах, так і поза ними, дітей постійно вишколювали у плаванні, веслуванні, керуванні човном, переховуванні від ворога на дні водойм за допомогою очеретини тощо.

Недостатньо дослідженою проблемою залишається взаємозв'язок і взаємовплив козацького фізичного і психофізичного виховання та тогочасної наукової педагогіки. Ігри козацьких дітей були рухливими, різноманітними, динамічними. Видатний діяч української педагогіки і педагогічної думки Є. Славинецький обґрунтував доцільність застосування у навчанні і вихованні дітей різноманітних фізичних вправ, бігу, стрибків, ігор з м'ячем та ін. Наполягаючи на необхідності різноманітних рухливих ігор, він наголошував на дотриманні при цьому „чесних веселощів“, принципів моралі. Як у козацькій системі тілозагартування, так і в його творчості помітно чимало спільних ознак, зокрема – єдність фізичного, психофізичного і морального виховання.

У козаків існувала цілісна система відбору та вишколу хлопців для військової служби. Досвідчені козаки перевіряли рівень їх загартованості і витривалості на спеку і холод, дощ і сніг, брак одягу, їжі тощо. Запорозькими козаками були створені спеціальні фізичні і психофізичні вправи, спрямовані на всебічне загартування і саморозвиток. У багатьох країнах Європи й Азії вважалося високим мистецтвом вести наступальні й оборонні бої проти козаків, створювати на кшталт Січі неприступні для ворога військові табори, споруди з дерева, каміння та землі, мистецьки володіти, як козаки, всіма видами зброї. Іноземці свідчили, що під час тренувань зі стрільби козаки кулею „гасять свічку“.

Велике пізнавальне, розвивальне та виховне значення для сучасної молоді має опанування нею складним мистецтвом ґрунтовно розробленого козацького єдиноборства – хортингу. Подальші дослідження його історії, збереження через нього найкращих січових традицій, розвиток як виду спорту і бойового мистецтва сприятиме відродженню національної фізичної культури і спорту, зокрема національної свідомості.

У Запорозькій Січі підлітки, юнаки, поважні козаки охоче боролися навкулачки, на „ременях“, „навхрест“, на „палицях; опановували системи: „гопак“, „гойдок“, „спас“ та ін. Всі єдиноборства призначалися насамперед, для козацьких розвідників-пластунів: козак у двобої „прилипав“ до ворога, повторюючи всі його рухи, а страх, відчай, необачність тощо знешкоджували супротивника, і тоді його легко брали у полон. Інша система боротьби носила не атакуючий, а суто оборонний характер, якій було властиве філігранне відпрацювання техніки блокування дій противника. Техніка єдиноборств і високі моральні принципи під час тренувань, змагань зливалися в одне ціле, що забезпечувало козаку перевагу в бою та безпеку за непередбачуваних обставин.

Значний, фактично невичерпний пізнавально-виховний та розвивальний потенціал має і цілий пласт козацької психофізичної культури, який здавна дістав назву „козацьке характерництво“. Боротьба козаків-характерників із ворогом

вважалася вершиною козацьких бойових мистецтв (вона ще відома під назвою „господар ночі“). Деякі козаки настільки розвивали свої внутрішні сили, потенціал, досягаючи надзвичайних успіхів у розвитку своїх здібностей, що багато сучасників були переконані – в них вселялися якісь надприродні сили. Існували козацькі чаклуни (уходники), які, знайшовши певні прийоми розвитку своєї ідеальної сфери, впливали на психіку ворога, зачаровували, заворожували його, вивідували військові таємниці і т. ін. Пізнання сучасниками, зокрема учнями, козацького характерництва стимулюватиме піднесення самопізнання, самонавчання, самовиховання і самоудосконалення підлітків та юнаків, що є однією з найважливіших проблем сучасної національної системи виховання. Козаки оволодівали психофізичними прийомами настільки, що окремі з них досягали неймовірного ефекту – коли тіло починало „грати“. За подібного ефекту больові удари супротивника не відчувалися. Такі козаки вміли вмить зосереджувати свою внутрішню енергію у тій частині тіла, куди спрямовувався удар ворога. Подібні явища властиві й східним системам боротьби, наприклад, мистецтву тибетських ченців катеда, школі „залізної сорочки“ в кунг-фу та карате. Такі, з побутової точки зору, дивовижні явища визнає сучасна наука, хоч переконливе пояснення їх природи не може дати, воно належить майбутньому.

Козаки, особливо запорожці, оволодівали спеціальними дихальними вправами, доводячи, подібно індійським йогомам, справді невичерпні можливості людського організму. Різні історичні джерела описують запорожців, які відчували в собі „волю-вогненну та силу богатирську“. Наприклад, таким був Васюринський – козарлюга: богатир тілом і духом. Цей силач, коли причащався, то чотири чоловіка підтримували священика, щоб той не впав від одного його богатирського подиху: тому що він тільки як дихне, то людина з ніг упаде. А коли руйнували Січ, так там виявився ще й такий силач, котрий міг одним подихом убити людину.

Після козацької Ради 1736 року і до кінця існування Запорозької Січі в межах Вольностей Війська Запорозького налічувалося 44 церкви, 13 каплиць, 2 скити у 53 поселеннях та урочищах. Характерно, що при кожному з цих поселень існували козацькі школи: з 1740 по 1746 рр. у семи полках Лівобережної України, де було 35 містечок, 998 сіл і слобод, діяло 866 шкіл.

У XVIII столітті період занепаду козацької держави призвів до повного згорання військово-патріотичного виховання та підготовки молоді до військової справи. Почуття патріотизму в українській молоді під впливом гніту російської імперії втратило свою національну сутність [1 – 4].

На сьогодні для молоді відтворена та розвивається найсучасніша система національного єдинокорства – „хортинг“, яка сягає своїм корінням історичних козацьких часів і стала достойною альтернативою східним єдинокорствам. Міністерством освіти і науки України затверджені та введені у навчальний процес шкіл України навчальні програми з хортингу. Наукові дослідження за тематикою з хортингу активно проводяться лабораторією фізичного розвитку Інституту проблем виховання НАПН України та іншими **вітчизняними** навчальними закладами.

І це тільки початок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Витоки і подальший розвиток хортингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://horting.org.ua/node/40238>.

2. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи „Хортинг“ для учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навч. вид. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
3. Коваленко Г. Українська історія / Г. Коваленко. – Львів, 1912. – С. 85-115.
4. Костомаров М. І. Богдан Хмельницький / М. І. Костомаров. – К. : Веселка, 1992. – С. 82.

REFERENCES

1. *Vytoky i podalshyi rozvytok khortynhu* [Origins and subsequent development of horting]. Retrieved from <http://horting.org.ua/node/40238>.
2. Yeremenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoї (seksiynoi) roboty Khortynh dlia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum circle (sectional) of „Horting“ for students of 1–11 grades of secondary schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
3. Kovalenko, H. (1912). *Ukrainska istoriia* [Ukrainian history]. Lviv.
4. Kostomarov, M. I. (1992). *Bohdan Khmelnytskyi* [Bokdan Khmelnitsky]. Kyiv: Veselka.

Віталій Івашковський.

Історичні витоки національного бойового мистецтва „хортинг“.

У статті розглянуто питання відтворення національних козацьких бойових мистецтв у наш час; проблему військово-патріотичного виховання дітей та молоді за часів козаччини та наведено можливі варіанти застосування цього доробку в сьогоденні. Описана найсучасніша система національного єдиноборства – „хортинг“, що сягає своїм корінням історичних козацьких часів і відтворена як альтернатива східним єдиноборствам. Зосереджено увагу на: хортингу, що стрімко розвивається в Україні та за її межами; затвердженні Міністерством освіти і науки України програм та на своєчасності їх введення у навчальний процес навчальних закладів України; наукових дослідженнях з тематики „Хортинг“, що проводяться в лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання НАПН України та у вітчизняних навчальних закладах; подальшому розвитку та вдосконаленні військово-патріотичного та фізичного виховання підростаючого покоління і, взагалі, населення нашої держави, що може стати поштовхом до розвитку здорового способу життя та патріотизму серед населення України.

Ключові слова: *хортинг, характерники, національний вид спорту України, патріотизм, духовність, світогляд, ідеологія, виховання, культура, героїзм, історія, козацька педагогіка, січові та козацькі школи, військові знання, навички, підростаюче покоління, програми з хортингу, наукові дослідження.*

Vitaliy Ivashkovskiy.

Historical origins of national martial art „Horting“.

Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Berlynskooho Str. 9, Kyiv, Ukraine).

This article focuses on the revival of national Cossack`s martial art in modern times; the problems of military – patriotic education of children and youth in the times of Cossacks and there have been mentioned the possible variants of using it nowadays. Here there has been described a system of national martial art – horting, originating from the history of Cossacks times and alternatively created to substitute the eastern

martial arts. Attention is drawn to: horting and its great pace of development in Ukraine and abroad; programs approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine and their promptness to be used at the educational institutions of Ukraine; scientific researches on „horting“, conducted in the lab of physical development of the Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine and in domestic educational institutions; further development and improvement of military – patriotic and physical education of the younger generation and all the population of our country that can become the impulse of the development of healthy life style and patriotism among the Ukrainians.

Key words: *horting, kharakternyky, national kind of sports of Ukraine, patriotism, spirituality, outlook, ideology, education, culture, heroism, history, Cossacks pedagogy, Sich and Cossacks schools, military studies, skills, younger generation, program on horting, scientific researches.*

Виталий Ивашковский.

Исторические истоки национального боевого искусства „хортинг“.

В статье рассмотрены вопросы воспроизводства национальных казачьих боевых искусств в наше время; проблему военно-патриотического воспитания детей и молодежи во времена казачества и приведены возможные варианты привнесения этого наследия в настоящее время. Описана современная система национального единоборства – „хортинг“, которая уходит своими корнями в исторические казацкие времена и воссоздана как альтернатива восточным единоборствам. Сосредоточено внимание на: хортинге, который стремительно развивается в Украине и за ее пределами; утвержденных Министерством образования и науки Украины программах и на своевременности их введения в учебный процесс учебных заведений Украины; научных исследованиях по тематике „Хортинг“, которые проводятся в лаборатории физического развития Института проблем воспитания НАПН Украины и в отечественных учебных заведениях; дальнейшем развитии и совершенствовании военно-патриотического и физического воспитания подрастающего поколения и, вообще, населения нашего государства, что может стать толчком к развитию здорового образа жизни и патриотизма среди населения Украины.

Ключевые слова: *хортинг, характерники, национальный вид спорта Украины, патриотизм, духовность, мировоззрение, идеология, воспитание, культура, героизм, история, казацкая педагогика, сечевые и казацкие школы, военные знания, навыки, подрастающее поколение, программы по хортингу, научные исследования.*